

6 Αρχαιοελληνικής καταγωγής παιδαγωγικοί όροι στα γερμανικά

Βασιλική Παλασάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ως λεξικογράφος και καθηγήτρια του μαθήματος «Γερμανικά για Ακαδημαϊκούς Σκοπούς» παρατήρησα, ότι οι όροι του λεξικού “dtv Wörterbuch Pädagogik”, που χρησιμοποιούν φοιτητές παιδαγωγικών τμημάτων, διακρίνονται σε α) ελληνολατινικής, β) γερμανικής προέλευσης ή γ) αποτελούν ένα μεικτό σχήμα ελληνολατινικών και γερμανικών γλωσσικών στοιχείων. Στο παρόν άρθρο οι όροι που επιλέγω είτε είναι αρχαιοελληνικής καταγωγής, με νέες όμως σημασίες υπό την επιρροή ευρωπαϊκών γλωσσών, ή μορφολογικά συνδυάζουν ελληνικά και γερμανικά στοιχεία. Μετά την καταγραφή τους μαζί με τους αντίστοιχους νεοελληνικούς, ακολουθεί η μορφολογική, ετυμολογική και σημασιολογική τους εξέταση. Στόχος είναι μέσω της παρουσίασης των ομοιοτήτων και διαφορών τους, να διευκολυνθούν οι φοιτητές στην κατανόηση γερμανικών παιδαγωγικών κειμένων. Ξεκινώντας από το γνωστό (μητρική γλώσσα) κατακτούν ευκολότερα το άγνωστο (γερμανική γλώσσα). Οι γνωστοί όροι αποτελούν νησίδα κατανόησης που δημιουργούν γέφυρες, ώστε τα ξενόγλωσσα ειδικά κείμενα να καταστούν πιο οικεία.

German pedagogical terms of ancient Greek origin

Vassiliki Palasaki

ABSTRACT

As a lexicographer and an instructor of “German for academic purposes” I observed that the terms of the dictionary “dtv Wörterbuch Pädagogik” the students of the pedagogical departments are using, are divided in: a) Greek-Latin origin; b) German origin; or c) they are a mixed form of Greek-Latin and German language elements. In the present article I selected terms either of ancient Greek origin but with new meanings under the influence of the European languages or terms that morphologically combine Greek and German elements. After their registration alongside the corresponding Modern Greek terms, their morphological, etymological and semantic examination follows. My goal is, through the presentation of their similarities and differences, to facilitate students to understand German pedagogical texts. Starting from the known, (mother tongue) students acquire easier the unknown (German language). The known terms function as an understanding “islet” that creates bridges, so that the foreign special texts become more familiar to students.

1 Η επιρροή της αρχαιοελληνικής στη γερμανική ορολογία

Η πρώτη γραπτή μεταφορά αρχαιοελληνικών λέξεων προς τη Γερμανική πραγματοποιείται παράλληλα με λατινικές κατά τη μεταφορά λατινικών κειμένων και φορείς της είναι κατά τον Tschirch (1971: 122f) μοναχοί. Το 12^ο αιώνα ξεκινά η εισαγωγή δάνειων ελληνικών λέξεων στη Γερμανική αλλά συνεχίζει εντονότερα το 16^ο αιώνα, αφενός λόγω της αναβίωσης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού την περίοδο της αναγέννησης και του ανθρωπισμού και αφετέρου λόγω της απαίτησης, την εποχή του διαφωτισμού και της βιομηχανοποίησης, να χαρακτηριστούν έννοιες που προέκυψαν από τις ανάγκες των νέων επιστημών και από την εξέλιξη της τεχνολογίας. Η Hatcher (1951: 8) αναφέρει, ότι το 16^ο αιώνα συναντάμε την αναβίωση της τάσης να υιοθετούνται και να γίνονται αντικείμενα μίμησης τα μοντέλα των ελληνικών *dvanta* συνθέτων, τάση πιο εξαπλωμένη και με πιο διαρκή αποτελέσματα από αυτήν που παρατηρήθηκε την εποχή της κλασικής Λατινικής. Η ανάπτυξη της Αναγέννησης πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα: στο πρώτο συναντάμε ελληνικά σύνθετα υιοθετημένα ή αντιγραμμένα από τα νεολατινικά, ίσως δανεισμένα στις σύγχρονες γλώσσες, ως λόγιους σχηματισμούς, στο δεύτερο βλέπουμε ελληνικά μοντέλα να εφαρμόζονται κατευθείαν στις σύγχρονες γλώσσες κατά το σχηματισμό των συνθέτων που αποτελούνταν από το ιθαγενές υλικό των λέξεων. Σύμφωνα με την Palasaki (2005: 143-144) τα ελληνικά δάνεια εισέρχονται στη Γερμανική ως α)λόγια δάνεια σε πιο γενική ή ειδική μορφή, β) σημασιολογικά δάνεια μέσω άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών, στηριζόμενα σε αρχαιοελληνικές κυριολεκτικές έννοιες, γ)νέες δημιουργίες με πρότυπο αρχαιοελληνικές κυριολεκτικές έννοιες.

Κατά την Otto (2009: 101-115) αρχαιοελληνικά στοιχεία διαπιστώνονται σε πολλούς τομείς του γερμανικού λεξιλογίου. Ελληνική φιλοσοφία, λογοτεχνία, καλές τέχνες και μυθολογία διεισδύουν μέσω της Λατινικής στην Ευρώπη αποτελώντας βασικό κομμάτι της πνευματικής της κληρονομιάς. Το λεξιλόγιο των θεωρητικών και θετικών επιστημών, κυρίως όμως της ιατρικής και φαρμακολογίας προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από λατινικές και αρχαιοελληνικές πηγές. Η διαδικασία για γλωσσική προσαρμογή στα νέα δεδομένα συνεχίζεται και σήμερα με λέξεις από το χώρο της διαφήμισης και της αισθητικής.

Ειδικότερα τα παιδιά και οι ιδιαίτερες ανάγκες του απασχολούν την ανθρωπότητα το 19^ο αιώνα. Ως διδασκαλία της ανατροφής και εκπαίδευσης το *Pädagogik* συναντάται στη Γερμανική το 18^ο αιώνα, προέρχεται από το αρχελ. *παιδαγωγική τέχνη* που παραπέμπει στο αρχελ. *παῖς* (παιδί, αγόρι) + *άγωγός* (καθοδηγός). Ο *Παιδαγωγός* ήταν σκλάβος που συνόδευε αγόρια σε υπαίθριους χώρους και τα επέβλεπε την ώρα που εκείνα γυμνάζονταν.

2 Εξέταση παιδαγωγικών όρων

Απ'τα λεξήματα εξετάζονται είτε τα πρωτότυπα ή τα παράγωγα και από τους πολυλεκτικούς

σύμπλοκος¹ όρους μία μόνο φορά το ίδιο προσδιοριζόμενο ή προσδιοριστικό συνθετικό.

2.1 Μορφολογικά ζητήματα

Οι εξεταζόμενες λέξεις παρουσιάζονται μορφολογικά ως:

α) Προθήματα που: I) ακολουθούνται από ουσιαστικά, π.χ. *Analphabetismus, Metaunterricht, -kommunikation, Microteaching*, II) συνδυάζονται με ρηματικά λεξικά μορφήματα, π.χ. αρχελ. *παιδεύω* σχηματίζοντας ουσιαστικά, π.χ. *Propädeutik* ή με ουσιαστικοποιημένα λεξικά μορφήματα, π.χ. *Autorität, Kognition* σχηματίζοντας επίθετα, π.χ. *antiautoritär, metakognitiv*,

β) συμφυματικές λέξεις που αποτελούνται από ένωση δύο συμφυμάτων² ή συμφύματος με βάση, συνθετικό ή ουσιαστικό και σχηματίζουν ουσιαστικά, π.χ. *Andragogik, Ätiologie, Autopoiesis, Gerontologie, Legasthenie, Logopädie, Lerntheke, Mediothek, Ökologie, Psychomotorik, Taxonomie, Telekolleg, Eurybase*,

γ) Σύνθετα ως ελεύθερα λεξήματα που βρίσκονται στην πρώτη, δεύτερη ή τρίτη θέση, είναι ουσιαστικά ή επίθετα και συνδυάζονται με ουσιαστικά, π.χ. *Auswahl-Antwort-System, Betriebspraktikum, Pygmalion-Effekt, Berufsinformationszentrum, Bildungsökonomie, Epochen-/ Periodenunterricht, Gütekriterien, Pausengestaltung, Ruhepausen, Paralleltest, Schuleingangsdiagnostik/ Einschulungsdiagnostik*,

δ) Λεξήματα ως ουσιαστικά ή βάσεις που σχηματίζουν ουσιαστικά και τηρούν γερμανικούς ορθογραφικούς και μορφολογικούς κανόνες, π.χ. *Alphabetisierung, Eidetik, Empirie, Ethnie, Eurydice, Heuristik, Methodik, Phantasie, Pragmatismus, Diagnose, Synergie* και

ε) οροστοιχεία πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων που έχουν τη μορφή επίθετο+ ουσιαστικό ή σύνθετα επίθετα + ουσιαστικό, π.χ. *akademische Freiheit, genetische Methode, gymnasiale Oberstufe, informationstheoretisch-kybernetische Didaktik, kosmische Erziehung, ökonomisches/symbolisches Kapital, phänomenologische Pädagogik, polytechnische Bildung, sensible Phasen, symbolischer Interaktionismus, autogenes Training*.

2.2 Ετυμολογικά ζητήματα

Όσο αφορά την ετυμολογία τους οι εξεταζόμενοι παιδαγωγικοί όροι αποτελούν:

α) Ελληνικής προέλευσης προθήματα, συμφύματα, βάσεις, συνθετικά ή λεξήματα

¹ Στις ειδικές γλώσσες, πολυλεκτικός σύμπλοκος όρος είναι κάθε όρος που αποτελείται από δύο ή περισσότερες λέξεις, τα οροστοιχεία του και καλύπτει μία αντίστοιχη έννοια, ειδική ή γενική του σχετικού θεματικού πεδίου. Ο πολυλεκτικός σύμπλοκος όρος αποτελεί ένα δυαδικό σχηματισμό που αναλύεται σε δύο μέρη, τα άμεσα συνθετικά, τα οποία αποτελούνται από ένα ή περισσότερα οροστοιχεία το καθένα. Συνήθως το ένα από τα άμεσα συνθετικά είναι το προσδιοριζόμενο και το άλλο το προσδιοριστικό. Οροστοιχεία είναι κάθε μορφολογικό μέρος ενός σύμπλοκου όρου που είναι φορέας σημασίας ή έχει σημασιολογικά διαφοροποιητική αξία. (βλ. Ιορδανίδου, Πανταζάρα, Μάντζαρη, Ορφανό, Βαγγελάτο & Παπαπαναγιώτου 2007, σ. 180-181)

² Σύμφυμα ονομάζεται το δεσμευμένο λεξικό μόρφημα λόγιας προέλευσης.

συνδεδεμένα με γερμανικής προέλευσης επιθύματα, συμφύματα, συνθετικά, λεξήματα ή λέξεις, π.χ. (1) γερ. *akademisch* <γαλ. *akadémique*< λατ. *Acadēmicus*< ελν. Ἀκαδημείκος< ελν. Ἀκαδημαϊκός, (2) γερ. *Alphabetisierung* (μφρ. δάν)< γαλ. *Alphabetization*< λατ. *alphabētum*< ελν. ἀλφάβητ(ος)-ize=ιζω, (3) γερ. *Auswahl-Antwort-System*< αγγλ. *system*, γαλ. *système*< υστλατ. *systema* < αρχελ. σύστημα, (4) γερ. *Betriebspraktikum* (σημ. δάν.)<γαλ.*pratique*<υστλατ.*practicus*<αρχελ.πρακτικός, (5) γερ. *Berufsinformationszentrum* <γερ. *Zentrum*<γαλ.*centre*<λατ. *centrum*< ελν. κέντρον, (6) γερ. *Bildungsökonomie*< γαλ. *économie*<λατ. *oeconomia*< αρχελ.οικονομία, (7) γερ. *Epochenunterricht*< γερ. *Epoche*< γαλ. *époque* <λατ. *epochē*<ελν. ἐποχή, (8) γερ. *Periodenunterricht*< γερ. *Periode*< γαλ. *période*< λατ. *periodus*<αρχελ. περίοδος, (9) γερ. *Gütekriterien*< γερ. *Kriterien* (πληθ. του *Kriterium*)<λατ. *critērium*<αρχελ. κριτήριον, (10) γερ. *gymnasial* < γερ. *Gymnasium* (λόγ. αντιδαν.)< λατ. *gymnas(ium)*< αρχελ. γυμνάσιον) –ακός, (11) γερ. *kosmische Erziehung* (σημ. δάν.)< γαλ. *mondaine* < λατ. *cosmicus*<αρχελ. κοσμικός, (12) γερ. *kybernetisch* < αγγλ. *cybernetics* < λατ. *cybernēsia*<αρχελ. κυβερνήτης) –ics= -ική,(13) γερ. *phänomenologisch* < γερ. *Phänomen+logie*< λατ. *phaenomen(a)*, –ō(n)+ –log(ia)<αρχελ. φαινόμεν(ον)-ο+ –λογ(ία), θέμα συγγεν. του λέγω με συνίζηση, –ικός, (14) γερ. *genetisch*< γαλ. *génétiq*< λατ. *gene(sis)*<αρχελ. γένε(σις) –τικός,(15) γερ. *Lerntheke, Mediothek*< γερ. *Theke* < γαλ. *thèque* < λατ. *theca*<αρχελ. θήκη, (16) γερ. *Metaunterricht*< γερ. *met(a)*- <διεθ. *met(a)*-< λατ. *met(a)*-< αρχελ. μετ(α)- (από πρόθ. μετά), (17) γερ. *Pausengestaltung, Ruhepausen*< γερ. *Pause*< λατ. *pausa*< ελν. παύ(σις) –ση, (18) γερ. *polytechnische Bildung* < γερ. *polytechnisch*< γαλ. *polytechnique*< λατ. *poly-* + *τεχνα*<αρχελ. πολύ- +τέχν(η), –ική (θηλ.του–ικός από πολυτέχνης),(19) γερ. *Einschulungsdiagnostik/Schuleingangsdiagnostik* < γερ. *Schule* (σημ. δάν.)< γαλ. *école* <λατ. *schola*< ελν. σχολεῖον <αρχελ. σχολή, (20) γερ. *Diagnostik*< λατ. *diagnosticē* <ελν. διαγνωστικός<αρχελ.διάγνω(σις)-ση,

β) Ελληνικής προέλευσης ελεύθερα λεξήματα ή ελληνικής προέλευσης προθήματα, συμφύματα, βάσεις ή συνθετικά συνδεδεμένα με ελληνικής προέλευσης επιθύματα, συμφύματα, βάσεις ή συνθετικά, π.χ.(1) γερ. *Analphabetismus* <γαλ. *analphabétisme*<γαλ. *analphabète+isme*< ιτ. *analfabeto* + *-ismus* <λατ. *ana* +*alphabet(um)*<ελν. ἀναλφάβητ(ος) + ελν. μετονομ. επίθ. –ισμός, (2) γερ. *Diagnose*< λατ. *diagno(sticē)* <αρχελ.διάγνω(σις)-ση, (3) <γερ. *Eidetik* < γερ. *eidetisch*(σημ. δάν.)< αρχελ.ειδητικός, (4) γερ. *Empirie* < λατ. *empīria*<αρχελ. ἐμπειρία, (5) γερ. *Ethnie* (σημ. δάν.) <γαλ. *nation*< λατ. *ethn(icus)*< ελν. ἔθνη <αρχελ. ἔθνος,(6) γερ. *Heuristik* (σημ. δάν.)< γερ. *heuristisch*, –tisch <λατ. *heures(is)*<αρχελ. εὐρίσ(κω), –τικός, (7) γερ. *Methodik*< γερ. *Method(e)* + –ik< αγγλ. *method* < λατ. *method(us)* + –ic(us),ic(a),ic(ē) < αρχελ. μέθοδ(ος) + –ική,(8) γερ. *Phantasie*<λατ. *phantasia*<αρχελ. φαντασία,(9) γερ. *Pädagogik* < γαλ. *pädagogique*< λατ. *paedagōg(us)*<ελν. παιδαγωγικός, (10) γερ. *Pragmatismus* (μφρ. δάν.)< γαλ. *réalisme*< λατ. *prāgma*< αρχελ. πρᾶγμα(τ) + ελν. μετονομ.επίθ. –ισμός, (11) γερ. *Propädeutik*<λατ. *pro-*+ *paedeut-(a),(ēs), (ae)*< αρχελ. προπαιδεύ(ω),(12) γερ. *Synergie*< λατ. *synerg(us)*<ελν. συνέργεια< αρχελ. συνεργία, (13) γερ. *Andragogik*< λατ. *andro-* +*agogē*< αρχελ. ἄνδρο- (θηλ. του ἀνήρ)+ αρχελ. ἄγωγή, (14) γερ. *Ätiologie*< λατ. *aetiologia*<αρχ. αἰτιολογία,(15) γερ. *Autopoiesis*<auto-+ *poiesis* < λατ. *auto-*+ *poesis* <αρχελ. αὐτο- + ποίη(σις) από ποιῶ, (16) γερ. *Methode*< γαλ. *méthode*, αγγλ.

method, ιτ. metodo< λατ. methodus<αρχελ. μέθοδος,(17) γερ. *Gerontologie*< διεθ. gerontology< διεθ. geronto-+ -logy< λατ. geronto-+-logia<αρχελ. γεροντ(ο)- (από γέρων) + αρχελ. -λογία, (18) γερ. *Logopädie*< γαλ. logopédie< διεθ. logo-<λατ. logo- +paedia<αρχελ. λογ(ο)ειν (θέμα του λόγος ως α' συνθ.) + αρχελ. παιδεία,(19) γερ. *Ökologie*<γαλ. écologie< γαλ. éco- +logie<λατ. oeco-+-logia< αρχελ. οίκο- από ουσ. οἶκο(ς)+ -λογία,(20) γερ. *Taxonomie*< γαλ. taxinomie (μφρ. δάν.)< αρχελ. τάξις+-νομία (από νόμ(ος) -ία, ως β' συνθ.),

γ) Ελληνικής προέλευσης ελεύθερα λεξήματα ή ελληνικής προέλευσης προθήματα, συμφύματα, συνθετικά ή λεξήματα συνδεδεμένα με λατινικής προέλευσης συμφύματα, συνθετικά ή λεξήματα, π.χ. (1) γερ. *Legasthenie*< λατ. leg(ere) + αρχελ. άσθένεια, (2) γερ. *metakognitiv, Metakommunikation*< γερ. met(a)- <διεθ. met(a)-< λατ. met(a)-< αρχελ. μετ(α)- (από μετά) + γερ. kognitiv< λατ. cognition ή + γερ. Kommunikation<λατ. communication, (3) γερ. *Pygmalion-Effekt*< γερ. Pygmalion< λατ. Pygmalion<αρχελ. Πυγμαλίων + γερ. Effekt< λατ. effectus, (4) γερ. *Psychomotorik*< γερ. psycho- + Motorik< διεθ. psych(o)-< λατ. psýcho-<αρχελ. ψυχο-+γερ. Motorik <λατ. motor, (5) *symbolischer Interaktionismus*: γερ. symbolisch (σημ. δάν.)< γαλ. symbolique< λατ. symbol(um)< ελν. συμβολικός + λατ. inter-+ action (από λατ. agere), (6) γερ. *Telekolleg*<γερ.tele- <διεθ.tel(e)-<λατ. tel(e)-<αρχελ. α' συνθ. τηλε(ε)- από επίθ. τήλε + γερ. Kolleg <λατ. collegium, (7) γερ. *informationstheoretische Didaktik*: γερ.informationstheoretisch: γερ. Information< λατ. informatio +γερ. theoretisch (σημ. δάν.)< γαλ. théorétique, αγγλ theoretic, theoretical< μσνλατ. theoreticus < αρχελ. θεωρητικός/ γερ. Didaktik (σημ. δάν.)< γερ.Didaktik< λατ. dida(skalicus)< ελν. διδακτικός,

δ) Ελληνικής προέλευσης ελεύθερα λεξήματα, προθήματα ή συνθετικά συνδεδεμένα με συνθετικά ή λεξήματα προερχόμενα από νεώτερες γλώσσες, π.χ. (1) γερ. *antiautoritär*< γερ. anti-<διεθ. anti- <λατ. anti-<αρχελ. αντί- + γερ. autoritär < γαλ. autoritaire, (2) γερ. *sensible Phasen*< γερ. sensible< γαλ. sensibel + γερ. Phase (σημ. δάν.)< αγγλ. phase < νλατ. phasis< ελν. φάσις< αρχελ. φάσις, (2) γερ. *ökonomisches, symbolisches Kapital*: γερ. ökonomisch<γαλ.économie<λατ.oeconomicus<αρχελ.οικονομικός ή γερ. symbolisch (σημ. δάν.)<γαλ. symbolique<λατ.symbol(um)< ελν. συμβολικός+ γερ. Kapital< ιτ. capitale, (3) γερ. *Paralleles*< γερ. Parallele<λατ. parallēlus<αρχελ. παράλληλος+ γερ. Test <αγγλ. Test και

ε) Αγγλισμούς ελληνικής προέλευσης ή ελληνικής προέλευσης προθήματα, συμφύματα ή λεξήματα συνδεδεμένα με Αγγλισμούς,π.χ.(1) γερ. *autogenes Training*<γαλ.autogène< auto- +-gene< λατ. autogenes< αύτο- + -γενής + αγγλ. Training, (2) γερ. *Eurybase*< διεθ. eury-<αρχελ. εύρυ- από επίθ. εύρύ(ς) + αγγλ. base από αρχελ. βά(σις)-ση, 3) γερ. *Eurydice* από αγγλ. Eurydice<λατ. Eurydice< αρχελ. Εύρυδικη, (4) γερ. *Microteaching* < γερ. mikro-, micro-< διεθ. micro-< λατ. mīcro-< αρχελ. μικρ(ο)- από επίθ. μικρό(ς) + αγγλ. Teaching.

2.3 Σημασιολογικά ζητήματα

Οι παραπάνω όροι εξετάζονται διαχρονικά και συγχρονικά. Παρατίθενται οι σημασίες των αρχαιοελληνικών και ελληνιστικών (όταν διαφέρουν από τις αρχαιοελληνικές) στοιχείων ή λεξημάτων και μετά η εξέλιξή τους στο λεξιλόγιο της σύγχρονης Παιδαγωγικής επιστήμης:

(1) αρχελ. *άντί-* (εναντίον, σε αντίθεση), π.χ. γερ. *antiautoritäre Erziehung*-νελ. *αντιαυταρχική εκπαίδευση* (Καλλιεργεί σε αντίθεση με την αυταρχική εκπαίδευση την αυτενέργεια και τη συνεργασία)/(2) ελν. *Ακαδημεικός, -αϊκός* (μέλος σχολής Πλάτωνος)< γαλ. *akadémique*, γερ. *akademisch*, νελ. *ακαδημαϊκός* (αφορά την Ακαδημία [το ανώτερο πνευματικό ίδρυμα της Ελλάδας ή άλλης χώρας], που ανήκει, λειτουργεί σ' αυτήν ή δίδεται απ' αυτήν), π.χ. γερ. *akademische Freiheit*- νελ. *ακαδημαϊκή ελευθερία* (συνταγματικό δικαίωμα που δίνει ελευθερία στους πανεπιστημιακούς για διδακτικό και ερευνητικό έργο)/(3) ελν. *άλφάβητος* (τα 24 γράμματα)< αγγλ. *alphabetize* (κατακτώ δεξιότητες της πρώτης ανάγνωσης και γραφής) π.χ. γερ. *Alphabetisierung*- νελ. *διαδικασία αλφαριθμητισμού* (μετάδοση γνώσεων ανάγνωσης και γραφής σε ενηλίκους)/(4) ελν. *άναλφάβητος* (όποιος αγνοεί την αλφάβητο)< γαλ. *analphabétisme*< γερ. *Analphabetismus*- νελ. *αναλφαριθμητισμός* (έλλειψη γνώσεων κάποιου για ανάγνωση και γραφή στη μητρική του γλώσσα)/(5) αρχελ. *άνδρο-* (άντρας) + αρχελ. *άγωγη* (ενέργειες με στόχο την ψυχική, πνευματική και σωματική διάπλαση του ανθρώπου), π.χ. γερ. *Andragogik*- νελ. *ανδραγωγική* (θεωρία και πράξη της εκπαίδευσης ενηλίκων)/(6) αρχελ. *αίτιολογία* (ερμηνεία αιτίων), π.χ. γερ. *Ätiologie*- νελ. *αιτιολογία* (έρευνα για να ερμηνευτούν τα αίτια σοβαρών μαθησιακών βλαβών)/(7) αρχελ. *σύστημα* (οργάνωση, σύνολο), ελν. *σύστημα* (φιλοσοφική οργάνωση, στρατιωτικό σώμα, μηχανή), π.χ. γερ. *Auswahl-Antwort-System*- νελ. *σύστημα απαντήσεων πολλαπλών επιλογών* (ο μαθητής μεταξύ δεδομένων απαντήσεων, εκ των οποίων η μία είναι σωστή, επιλέγει τη σωστή κατά την κρίση του)/(8) αρχελ. *αυτογενής* (παράγεται μόνος του), π.χ. γερ. *autogenes Training*- νελ. *αυτογενής εξάσκηση* (μέσω ασκήσεων αυτοσυγκέντρωσης και ύπνωσης, επίτευξη συναισθηματικής ηρεμίας και σωματικής χαλάρωσης)/(9) αρχελ. *αύτο-* από αυτοπαθ. αντων. αυτός (αυτός ο ίδιος, μόνος του) + *-ποίηση* (δηλώνει πραγματοποίηση διαδικασίας που συνεπάγεται η πρωτότυπη λέξη), π.χ. γερ. *Autopoiesis*- νελ. *αυτοποίηση* (Μαθαίνουμε δρώντας, συν-παράγουμε γνώση συνδεδεμένοι με τον εαυτό μας και μεταξύ μας)/(10) αρχελ. *πρακτικός* (κατάλληλος για δράση), π.χ. γερ. *Betriebspraktikum*- νελ. *πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις* (κατά τη σχολική προετοιμασία για επιλογή επαγγέλματος πρακτική εξάσκηση των μαθητών σε επιχειρήσεις)/(11) ελν. *κέντρον* (κέντρο κύκλου)< γαλ. *centre* (οργανισμός ως διευθυντικό όργανο δραστηριοτήτων και τόπος συγκέντρωσης αυτών των δραστηριοτήτων), π.χ. γερ. *Berufsinformationszentrum*- νελ. *κέντρο επαγγελματικής πληροφόρησης* (θεσμός που με γραπτά ή οπτικοακουστικά μέσα συμβουλεύει για σπουδές και επιλογή επαγγέλματος)/(12) αρχελ. *οικονομία* (διαχείριση του οίκου, φειδώ σε δαπάνες), π.χ. γερ. *Bildungsökonomie*- νελ. *Οικονομική της Παιδείας* (η συμβολή της ανατροφής, εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης στην ποιοτική και ποσοτική ανάπτυξη της οικονομίας)/(13) αρχελ. *διάγνωσις* (μέσο διάκρισης, δύναμη του διακρίνειν, σχηματισμός γνώμης, απόφαση) π.χ. γερ. *Diagnose*- νελ. *διάγνωση* (δηλώνει χαρακτηριστικά μαθητή, που προέκυψαν κατόπιν παρατήρησης, για να αναζητήσει τις αιτίες που τα δικαιολογούν και να προβλέψει μελλοντικές συμπεριφορές του μαθητή. Τέλος αφορά παρατήρηση χαρακτηριστικών περιβάλλοντος και διάδρασης απόμου-περιβάλλοντος)/(14) αρχελ. *σχολή* (ελεύθερος χρόνος, φιλοσοφική μελέτη, ομάδα σπουδαστών)< ελν. *σχολείον* (χώρος διδασκαλίας), αρχελ. *διάγνω(σις)* < ελν. *διαγνωστικός* (ικανός να διακρίνει), *η διαγνωστική* (η τέχνη του διακρίνειν, διαγιγνώσκειν ασθένειας), π.χ.

γερ. *Diagnostik*- νελ. *διαγνωστική* (ανάπτυξη και χρήση μεθόδων για τη διεξαγωγή μιας διάγνωσης και τη θεραπεία παιδαγωγικών προβλημάτων), π.χ. γερ. *Einschulungsdiagnostik*, *Schuleingangsdagnostik*- νελ. *Διαγνωστική αξιολόγησης εισακτέων* (κατά την εγγραφή στο σχολείο ή στον παιδικό σταθμό το παιδί ως υποκείμενο των πράξεών του παρακινείται για παιχνίδι με προδομημένα υλικά ή για λύση προβλημάτων με καθορισμένα υλικά)/(15) αρχελ. *ειδητικός* (τύπος ανθρώπου που σχηματίζει μνημονικές παραστάσεις το ίδιο έντονες και καθαρές με προηγούμενες νοητικές εντυπώσεις), π.χ. γερ. *Eidetik*- νελ. *ειδητική* (κατά τους Παιδαγωγούς αυτή την ικανότητα διαθέτουν κυρίως τα παιδιά και οι νέοι)/(16) αρχελ. *έμπειρία* (η εκ της πείρας γνώση, η άσκηση), π.χ. γερ. *Empirie*- νελ. *Εμπειρική Παιδαγωγική* (εμπειρική διασφάλιση στοιχείων και θεωριών που αφορούν εκπαιδευτική πραγματικότητα και μαθησιακές διαδικασίες)/(17) ελν. *έποχή* (σημείο που σταματάει ένα άστρο κατά το απόγειό του, χρονική περίοδος), αρχελ. *περίοδος* (κύκλος χρόνου, το περιοδικώς συμβαίνον, τροχιά ουράνιου σώματος), π.χ. γερ. *Epochen*-, *Periodenunterricht*- νελ. *εποχιακή, περιοδική διδασκαλία* (μάθημα που παρέχεται τμηματικά και επικεντρώνεται σε συγκεκριμένο θεματικό τομέα για να ενισχύσει τη μάθηση)/(18) αρχελ. *έθνος* (κοπάδι, ομάδα ανθρώπων), π.χ. γερ. *Ethnie*- νελ. *εθνική ομάδα, εθνότητα* (αφορά παιδικές ομάδες μεταναστών στις οποίες το διαφορετικό σε σχέση με άλλα παιδιά κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο επιδρά στη μαθησιακή διαδικασία, στην επιτυχία τους στο σχολείο και στη ζωή)/(19) αρχελ. *εύρυ*- από επιθ. *εύρύς* (πλατύς, εκτεταμένος)+ *-βάση* (βήμα, βάδισμα, πόδι, βάθρο, υπόβαθρο, στάση, σταθερότητα), αρχελ. *Εύρυδικη* (σύζυγος του Ορφέα που καταδικάστηκε να ζήσει στον Άδη) π.χ. γερ. ,νελ. *Eurybase*, *Eurydice* (πληροφοριακό δίκτυο που εξασφαλίζει τακτική ανταλλαγή πληροφοριών όσο αφορά τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης)/(20) αρχελ. *γένε(σις)-τικός* (αναφέρεται στη γένεση, στην αρχή)+ αρχελ. *μέθοδος* (καταδίωξη, έρευνα προς αναζήτηση της γνώσης), π.χ. γερ. *genetische Methode*- νελ. *γενετική μέθοδος* (αφορά ερωτήσεις μαθητών που προκύπτουν απ' τη φυσική αντίληψη ενός φαινομένου. Η απάντηση δε δίδεται από τον καθηγητή, αλλά από το μαθητή, κατόπιν σκέψης, έρευνας και συζήτησης μαζί του) /(21) αρχελ. *γεροντ-ο* (γέρος) + *-λογία*, π.χ. γερ. *Gerontologie*- νελ. *γεροντολογία* (ασχολείται με τη μετεκπαίδευση των ηλικιωμένων)/(22) αρχελ. *κριτήριο* (μέσο προς κρίση, μέτρο ή γνώμη επί των διανοητικών δυνάμεων, δικαστήριο), π.χ. γερ. *Gütekriterien*- νελ. *ποιοτικά κριτήρια αξιολόγησης* (ποιοτικά κριτήρια που τηρούν οι εξετάσεις, π.χ. αντικειμενικότητα, αξιοπιστία και ακρίβεια)/(23) αρχελ. *γυμνάσι(ον)-ακός* (ανήκει ή αναφέρεται στο γυμνάσιο), π.χ. γερ. *gymnasiale Oberstufe*- νελ. *τελευταία τάξη Λυκείου* (τελευταίο επίπεδο σε γερμανικό γυμνάσιο που οδηγεί σε απολυτήριο)/(24) αρχελ. *εύρισκω* (ανακαλύπτω, κτώμαι), π.χ. γερ. *Heuristik*- νελ. *Ευριστική* (Οι ταξινομίες των μαθησιακών στόχων έχουν την ευριστική λειτουργία να αποκαλύπτουν απαξιωμένες περιπτώσεις μαθησιακών στόχων και εξεταστικών θεμάτων)/(25) αρχελ. *κυβερνητική* (τέχνη του τιμονιέρη, οδήγηση ανθρώπων)< διεθ. *cyber*- (ό,τι σχετίζεται με χρησιμοποίηση υπολογιστή και διαδικτυο), ελν. *διδακτικός, ή, όν* (ικανός να διδάσκει) π.χ. γερ. *Didaktik*- νελ. *Διδακτική* (ερευνά τη μέθοδο διδασκαλίας), π.χ. γερ. *informationstheoretisch-kybernetische Didaktik* νεοελ. *Διδακτική της Πληροφορικής-Κυβερνητική Διδακτική* (στη συγκεκριμένη θεωρία, μάθηση είναι μία διαδικασία κατά την οποία υπό την έννοια του αυτορρυθμιζόμενου

μοντέλου, ο παραλήπτης υπό συνεχή έλεγχο οδηγείται σε ένα δεδομένο συμπεριφοριστικό στόχο)/(26) αρχελ. *κοσμικός* (ανήκει ή αναφέρεται στον κόσμο ως σύμπαν) < γαλ. *mondaine* (ανήκει ή αναφέρεται στον κόσμο ως σύνολο ανθρώπων μιας κοινωνίας), π.χ. γερ. *kosmische Erziehung*- νελ. *κοσμική εκπαίδευση* (τομέας της μοντεσαριανής παιδαγωγικής που παραπέμπει στα οικολογικά, ειρηνιστικά ή κοινωνιολογικοηθικά κοσμικά καθήκοντα του ανθρώπου)/ (27) αρχελ. *άσθeneia* (αδυναμία, νοσηρή κατάσταση), π.χ. γερ. *Legasthenie*-νελ. *δυσλεξία/λεγασθένεια* (χαρακτήριζε αποτυχίες στην προσπάθεια εκμάθησης γραφής και ανάγνωσης, ενώ σήμερα δυσκολίες στην ανάγνωση και στη γραφή)/ (28) αρχελ. *λογο-* από αρχελ. ουσ. λόγος + αρχελ. *παιδεία* (ανατροφή παιδιού, διδασκαλία, τέχνη, επιστήμη) < γαλ. *logorédie*< γερ. *Logorädie*- νελ. *λογοπαιδεία* (ασχολείται με την ανεύρεση αιτιών για γλωσσικές δυσχέρειες και με την αντιμετώπισή τους μέσω ασκήσεων) (29) αρχελ. *-θήκη* (δηλώνει το αντικείμενο στο οποίο τοποθετούν ή φυλάγουν κάτι), π.χ. γερ. *Lerntheke* νελ. *κύκλος μάθησης ή βιωματική μάθηση* (Μεθοδολογική διαδικασία για αυτόνομη επεξεργασία νέων ασκήσεων με στόχο την εκτέλεση δράσεων ή εξάσκηση σε ήδη επεξεργασμένα θέματα και περιεχόμενα. Καταχωρούνται ασκήσεις και υλικό, τα οποία επεξεργάζονται οι μαθητές μόνοι τους ή συνεργαζόμενοι σε ομάδες), π.χ. γερ. *Mediothek*-νελ. *βιβλιοθήκη μέσων* (συλλογή οπτικοακουστικών μέσων στην εκπαίδευση, όπου φυλάσσονται, καταλογοποιούνται και διατίθενται προς χρήση software και hardware)/ (30) αρχελ. *μετα-* (ανάμεσα, μαζί, ύστερα, αλλιώς)< διεθ. *met(a)-* (για τις επιστήμες, μέθοδος που υπερβαίνει ή ασκεί κριτική σ' αυτό που εκφράζει) π.χ. γερ. *metakognitive Kompetenz* νελ. *μεταγνωστική δεξιότητα* (ικανότητες αυτορρυθμιζόμενης μάθησης που αποσκοπούν σε αυτοοργάνωση της μάθησης, τήρηση μαθησιακών διαδικασιών και απόκτηση γνώσεων για αυτόνομη μάθηση και για στρατηγικές μάθησης), π.χ. γερ. *Metaunterricht* νελ. *μεταδιδασκαλία* (Στοχεύει στην αναβίωση του μαθήματος, ώστε να συνειδητοποιηθούν λειτουργίες και δομές περιεχομένου, παράγοντες οργάνωσης και τρόποι συμπεριφοράς. Τέλος ενθαρρύνει συζητήσεις για το περιεχόμενο του μαθήματος μεταξύ μαθητών), π.χ. γερ. *Metakommunikation*-νελ. *μεταεπικοινωνία* (προωθεί συζητήσεις πάνω σε δυνατότητες που μπορούν να εφαρμοστούν στην τάξη και αναφέρεται σε παράγοντες περιεχομένου και οργάνωσης του μαθήματος)/ (31) αρχελ. *μέθοδος* (μετάβαση προς αναζήτηση ή παραλαβή πράγματος, επιδίωξη γνώσης, επιστημονική έρευνα, σύστημα) γερ. *Methodik*- νελ. *μέθοδοι παιδαγωγικής έρευνας* (διάθεση σε περίληψη των μεθόδων που αποσκοπούν σε συγκεκριμένους στόχους στην εκπαίδευση. Επίσης αφορά την ενασχόληση με εμπειρική επαλήθευση, θεωρητική αιτιολόγηση και μετεξέλιξη μεθόδων)/(32) αρχελ. *μικρο-* από αρχελ. επίθ. μικρός (κατά μέγεθος, μήκος, όγκο, κατά βαθμό ή σπουδαιότητα, βραχύς χρονικά) < διεθ. *micro-*(στις επιστήμες, περιορίζει το εύρος του πεδίου έρευνας, καλύπτει ό,τι εκφράζει το β' συνθ.), π.χ. γερ. *Microteaching*-νελ. *Μικροδιδασκαλία* (ιδιασκαλία σε μικρά βήματα και μάθηση σε λίγα σημεία για να γίνεται εξάσκηση πάνω σε σημαντικές δεξιότητες)/ (33) αρχελ. *οικο-* από ουσ. οίκος (σπίτι) + αρχ. *-λογία* από αρχ. λέγω, π.χ. γερ. *Ökologie*- νελ. *οικολογία* (αφορά την περιβαλλοντολογική εκπαίδευση, παραπέμπει σε περίπλοκες αλληλοεξαρτώμενες σχέσεις μεταξύ βιολογικών, φυσικών, κοινωνικοοικονομικών και πολιτισμικών διαδικασιών και δημιουργεί προϋποθέσεις για ευαισθητοποίηση και υπευθυνότητα)/ (34) αρχελ. *οικονομικός* (μη σπάταλος, αναφέρεται

στην οικιακή ή δημόσια οικονομία) <γαλ. *économique* (αναφέρεται στα οικονομικά) ή ελν. *συμβολικός* (εξηγεί με τη βοήθεια συμβόλων) π.χ. γερ. *ökonomisches, symbolisches Kapital*- νελ. *οικονομικό, συμβολικό κεφάλαιο* (έρευνες περιγράφουν στενή σχέση μεταξύ κοινωνικής καταγωγής και καλών σχολικών επιδόσεων)/ (35) αρχελ. *παράλληλος* (ο πλησίον ετέρου, ο παραπλευρώς κείμενος), π.χ. γερ. *Paralleltest*- νελ. *τεστ με ερωτήσεις ίσης βαθμολογικής αξίας* (τυποποιημένο διαγώνισμα σε δύο ή περισσότερες μορφές με διαφορετικές αλλά ισόβαθμες ασκήσεις)/(36) ελν. *παύ(σις)-ση* (λήξη, διακοπή ενέργειας, διαδικασίας), π.χ. γερ. *Pausengestaltung*- νελ. *σχεδιασμός διαλείμματος* (Μέσω κινήτρων προς το μαθητή, στις αίθουσες διδασκαλίας ή στην αυλή, δημιουργούνται δυνατότητες για ξεκούραση, κίνηση, διάβασμα, τραγούδι), π.χ. γερ. *Ruhepausen*- νελ. *διαλείμματα ξεκούρασης* (καθορισμένα διαλείμματα επαρκούς διάρκειας για ξεκούραση των μαθητών)/ (37) αρχελ. *φαινόμενο* (φανερές στις αισθήσεις, το φαινόμενο εις τον νουν σε αντίθεση με το πράγματι υπάρχον) + ελν. *-λογία* (μαζεύω), ελν. *παιδαγωγικός* (κατάλληλος για εκπαιδευτή) <γαλ. *pédagogique* (αφορά την προσπάθεια ενίσχυσης της πνευματικής και ψυχικής ανάπτυξης των παιδιών), π.χ. γερ. *phänomenologische Pädagogik*- νελ. *Παιδαγωγική του Φαινομένου* (αποκαλύπτει τον ιδανικό τύπο εκπαίδευσης μέσα από μία επικεντρωμένη στην ουσία του φαινομένου προσέγγιση)/(38) αρχελ. *φαντασία* (εξωτερικό φαινόμενο πράγματος, φάντασμα, εντύπωση στο νου κάποιου, ίνδαλμα), π.χ. γερ. *Phantasie*- νελ. *φαντασία* (τα παιδιά περνούν από τον εγκλωβισμό τους σε ένα φανταστικό κόσμο και δημιουργικότητας στην εκπαίδευση σε μία δημιουργικότητα πιο κοντινή προς την πραγματικότητα) (38) αρχελ. *πολυτέχνης* (ικανός σε πολλές τέχνες) π.χ. γερ. *polytechnische Bildung*- νελ. *πολυτεχνική εκπαίδευση* (καλλιέργει δημιουργικές-καλλιτεχνικές, πρακτικές, γνωστικές, μεθοδικές και κοινωνικές ικανότητες)/(39) αρχελ. *πράγμα* (πραχθέν έργο, υλικά πράγματα, ο κόσμος και τα στοιχεία εξ'ων σύγκειται)+ ελν. *-ισμός* (για δήλωση ρηματικής πράξης, ιδίως του αποτελέσματος) < διεθ. *pragmatism, pragmatism* < γερ. *Pragmatismus* (θεωρεί αληθινό το πρακτικά ωφέλιμο, δίνει βάρος στην πρακτική, όχι στη θεωρία ή στο συναίσθημα) π.χ. γερ. *Pragmatismus*- νελ. *Παιδαγωγική του Πραγματισμού* (εκπαίδευση και μάθημα επιδρούν στις διαδικασίες διάδρασης και στην πρακτική ενασχόληση με φύση, κοινωνία, πολιτισμό δημιουργώντας στο μαθητή εμπειρίες που συντελούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του)/ (40) αρχελ. *προπαιδευ(ω) -τικός* (διδάσκω από πριν) π.χ. γερ. *Propädeutik* -νελ. *προπαιδευτική* (εισαγωγή σε γνώσεις και τρόπους εργασίας που προετοιμάζουν για σπουδές ή παρακολούθηση εξειδικευμένου μαθήματος)/ (41) αρχ. *ψυχο-* από ουσ. ψυχή (ζωή, πνεύμα, έδρα της θέλησης, κρίση, λόγος, διάνοια) < διεθ. *psycho-* (στις επιστήμες άσυνθ. σύνθ. λέξης με αναφορά στις ψυχικές και πνευματικές ικανότητες, υπό το πρίσμα της ψυχολογίας και των νόμων της), π.χ. γερ. *Psychomotorik*- νελ. *ψυχοκινητική* (συνέργεια όλων των κινητικών δυνάμεων όπως κορμός, πόδια, χέρια, δάχτυλα του ανθρώπινου οργανισμού και ικανοτήτων που επιδρούν σε ταχύτητα, ακρίβεια, δύναμη και συντονισμό)/(42) αρχελ. *Πυγμαλίων,ον* (μυθικός βασιλιάς της Κύπρου, που ερωτεύτηκε ένα γυναικείο άγαλμα που κατασκεύασε ο ίδιος), π.χ. γερ. *Pygmalion-Effekt*- νελ. *Φαινόμενο του Πυγμαλίωνα* (επίδραση που μπορεί να αλλάξει τη συμπεριφορά του μαθητή ανάλογα με τη θετική ή αρνητική εικόνα που σχηματίζει ο καθηγητής για αυτόν επηρεαζόμενος από εξωτερικούς παράγοντες)/(43) αρχελ. *φάσις*

(εμφάνιση), π.χ. γερ. *sensible Phasen*- νελ. *ευαίσθητες φάσεις* (Μέσω παρατήρησης αναγνωρίζεται η εμφάνιση ευαίσθητων φάσεων και προετοιμάζονται κατάλληλες μαθησιακές δυνατότητες, για να εμφανίσει το παιδί το μέγιστο βαθμό προσοχής και να δομήσει την προσωπικότητά του)/(44) ελν. *συμβολικός* (που εξηγεί με τη βοήθεια συμβόλων), π.χ. γερ. *symbolischer Interaktionismus*- νελ. *συμβολική διάδραση* (κοινωνικοψυχολογική θεωρία δράσης που εξηγεί ατομική συμπεριφορά και συνείδηση μέσω κοινωνικών διαδραστικών διαδικασιών. Οι διαδραστικοί εταίροι αλληλοεπηρεάζονται μέσω φαντασιών, προσδοκιών και πράξεων)/(45) αρχελ. *συνεργία* (συνεργασία, βοήθεια), π.χ. γερ. *Synergie*-νελ. *συνέργεια, συνεργία* (ψυχοφυσικές δυνάμεις που πηγάζουν από τη συνδυασμένη δράση μεμονωμένων δυνάμεων. Σχολείο και εκπαίδευση ενηλίκων συμβάλλουν στη χρησιμότητα αυτών των επιρροών ιδιαίτερα για την ομαδική Παιδαγωγική)/(46) αρχελ. *τάξις* (διάταξη, διευθέτηση, τάξη, κανονικότητα, καθήκον)+ αρχελ. *-νομία* (καταμερισμός, τακτοποίηση), π.χ. γερ. *Taxonomie*- νελ. *ταξινομία, ταξινόμηση* (ταξινομικό σύστημα για εύρεση, ταξινόμηση και ιεράρχηση μαθησιακών στόχων στην ανάπτυξη αναλυτικού προγράμματος σπουδών και θεμάτων για εξετάσεις που να πληρούν τους μαθησιακούς στόχους και τα κριτήρια των σχολικών διαγωνισμάτων)/(47) αρχελ. *α΄ συνθ. τηλ(ε)-* από επιρ. *τήλε-* (σε απόσταση μακριά)< διεθ. *tele-* (ό,τι σχετίζεται με τηλεόραση), π.χ. γερ. *Telekolleg*- νελ. *τηλεκολλέγιο* (εκπαιδευτική προσφορά που περιλαμβάνει τηλεοπτικές εκπομπές και συμπληρώνεται από γραπτό υλικό για αυτομάθηση και από βαθμολόγηση των ασκήσεων).

3 Συμπεράσματα

Η Ελληνική άφησε τη σφραγίδα της σε πολιτισμούς που προσπάθησαν να την κατακτήσουν ή να την ενσωματώσουν, καλύπτοντας για περισσότερο από 2000 χρόνια τα εννοιολογικά κενά σε τέχνες και επιστήμες, συμπεριλαμβανομένου και των Παιδαγωγικών επιστημών. Βέβαια, όπως υποστηρίζει η Παριανού (2007 91-95), η Ελληνική παρά τις εύηχες και πανάρχαιες λέξεις της, μη μπορώντας πλέον να παρακολουθήσει τις διεθνείς εξελίξεις σε θέματα ορολογίας, εκτοπίζεται από την Αγγλική ή από άλλες γλώσσες ισχύος που κυριαρχούν τις τελευταίες δεκαετίες τόσο για κοινωνικοοικονομικούς όσο και για πολιτισμικούς λόγους. Ωστόσο η ύπαρξη όρων σε μορφή μεικτών σχημάτων από αρχαιοελληνικά και ιθαγενή στοιχεία, όπως και η παρουσία αρχαιοελληνικών λέξεων με νέες σημασίες υπό την επίδραση ευρωπαϊκών γλωσσών στην παρούσα εργασία, αναδεικνύουν τη διαχρονικότητα και το διεθνή χαρακτήρα της Ελληνικής.

Κατά τη μορφολογική εξέταση παρατηρείται, ότι η πλειονότητα των όρων αφορά σύνθετα, συμπεριλαμβανομένου και των συμφυμάτων, ενώ ακολουθούν οι πολυλεκτικοί σύμπλοκοι όροι. Επιλέγεται ο όρος συμφύματα από τον όρο νεοκλασικά σύνθετα, διότι ο πρώτος όρος αφορά τα δεσμευμένα στοιχεία με αρχαιοελληνική ή λατινική προέλευση στη γερμανική γλώσσα, ενώ ο δεύτερος τα αντίστοιχα στην αγγλική. Επίσης προτιμάται για το παιδαγωγικό λεξιλόγιο ο όρος πολυλεκτικοί σύμπλοκοι όροι, διότι πρόκειται για ειδικό λεξιλόγιο.

Σε σχέση με την ετυμολογία τους διαπιστώνεται, ότι οι πιο πολλοί όροι έχουν εισαχθεί στη Γερμανική ως λόγια δάνεια από την Αρχαιοελληνική ή την Ελληνιστική Κοινή μέσω

Λατινικών, συχνά μέσω Γαλλικών, σπανιότερα μέσω Αγγλικών ή Ιταλικών. Σε πολλές περιπτώσεις, ενώ δεν εμφανίζουν αλλαγές στη μορφή τους, έχει αλλάξει εν μέρει ή εντελώς η σημασία τους σε σχέση με την Αρχαιοελληνική, υπό την επίδραση κυρίως της γαλλικής ή της γερμανικής γλώσσας, αποτελώντας σημασιολογικά ή κάποιες άλλες φορές μεταφραστικά δάνεια. Σημαντική είναι η παρουσία νέων δημιουργιών που αποτελούν συνδυασμό από γερμανικά και αρχαιοελληνικά μορφήματα ή λεξήματα με φανερή όμως την προσαρμογή τους στην προφορά και μορφολογία του γερμανικού γλωσσικού συστήματος.

Όσο αφορά τη σημασιολογική εξέταση διαχρονικά, αξιοσημείωτη είναι η ενεργοποίηση αρχαιοελληνικών λεξικών στοιχείων και σημασιών σε μια πιο γενικευμένη ή συνήθως σε μια πιο εξειδικευμένη μορφή με στόχο να εκφραστούν νέες έννοιες, στην προκειμένη περίπτωση της Παιδαγωγικής επιστήμης. Κατά τη σημασιολογική τους εξέλιξη από την αρχαιότητα έως σήμερα τα συγκεκριμένα αρχαιοελληνικά στοιχεία ή λεξήματα έχουν υποστεί άλλοτε μεγαλύτερες και άλλοτε μικρότερες αλλαγές είτε λόγω της εισαγωγής τους στη Γερμανική μέσω άλλων γλωσσών ή λόγω της προσαρμογής τους στις γλωσσικές ανάγκες της σύγχρονης εποχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το αρχελ. όνομα *Εύρυδικη* (σύζυγος του Ορφέα η οποία καταδικάστηκε να ζήσει στον Άδη) που εκφράζει σήμερα το πληροφοριακό δίκτυο για την εκπαίδευση στην Ευρώπη *Eurydice*, χωρίς να έχει καμία σημασιολογική σχέση με αυτό. Επισημαίνεται, ότι οι σημασίες των σύνθετων ή συμφυμάτων διαφέρουν αρκετά ή εντελώς από τις μεμονωμένες σημασίες των αρχαιοελληνικών στοιχείων που συγκροτούν τις νέες δημιουργίες, π.χ. αρχελ. *άνδρο-* (άντρας) + *άγωγή* (ενέργειες με στόχο την ψυχική, πνευματική και σωματική διάπλαση του ανθρώπου)= γερ. *Andragogikl* νελ. *ανδραγωγική* (θεωρία και πράξη της εκπαίδευσης ενηλίκων). Σε συγχρονικό επίπεδο διαπιστώνεται πλήρης αντιστοιχία ως προς τις σημασίες μεταξύ ελληνικών και γερμανικών παιδαγωγικών όρων με εξαίρεση το γερ. *Lerntheke* ((Μεθοδολογική διαδικασία για αυτόνομη επεξεργασία νέων ασκήσεων με στόχο την εκτέλεση δράσεων ή εξάσκηση σε ήδη επεξεργασμένα θέματα και περιεχόμενα. Καταχωρούνται ασκήσεις και υλικό, τα οποία επεξεργάζονται οι μαθητές μόνοι τους ή συνεργαζόμενοι σε ομάδες). Στα νεοελληνικά δεν υπάρχει αντίστοιχος όρος εκτός από το συνώνυμο *κύκλος μάθησης*, *βιωματική μάθηση* (μορφή εκπαίδευσης που βασίζεται στη συνολική-πολυαισθητική συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στην εμπειρία της μάθησης και παραπέμπει στον κύκλο της μάθησης του J. Piaget, ο οποίος αναφέρεται στα στάδια μέσα από τα οποία ουσιαστικά μαθαίνουμε σε όλη μας τη ζωή [εμπειρία, στοχασμός, γενίκευση, μεταφορά]). Επίσης κατά την Palasaki (2005: 129) υπάρχουν σημασίες συνυφασμένες με τον πολιτισμό, την ιστορία και τον τρόπο ζωής των λαών τους. Στην παρούσα έρευνα εντοπίστηκαν έννοιες για τις οποίες χρησιμοποιήθηκε λεξιλόγιο αρχαιοελληνικής καταγωγής, δεν αφορούν όμως τη νεοελληνική πραγματικότητα αλλά ισχύουν μόνο στο γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα, π.χ. το γερ. *gymnasiale Oberstufe* είναι το τελευταίο επίπεδο σε γερμανικού τύπου γυμνάσιο που οδηγεί σε απολυτήριο, ενώ στα νεοελληνικά το αντίστοιχο επίπεδο είναι η *τελευταία τάξη λυκείου*, π.χ. το γερ. *Epochen-, Periodenunterricht* είναι μάθημα που παρέχεται τμηματικά και επικεντρώνεται σε συγκεκριμένο θεματικό τομέα, προκειμένου να ενισχύσει τη μάθηση. Η εποχική ή περιοδική διδασκαλία αποτελεί πρωτοτυπία του εκπαιδευτικού συστήματος Waldorf, θεωρείται

έμπνευση του Αυστριακού R. Steiner και στην Ελλάδα εκπροσωπείται από ένα μόνο σχολείο στην Αθήνα. Τέλος μπορεί να διακρίνει κανείς διαφορές όρων μεταξύ των δύο γλωσσών σε επίπεδο συχνότητας, π.χ. το γερ. *Legasthenie* εκφράζεται στα νεοελληνικά συνήθως με το *δυσλεξία* και σπάνια με το *λεγασθένεια*. Όσο αφορά την αντιστοιχία παιδαγωγικών όρων μεταξύ των δύο γλωσσών σημειώνεται ότι κατά συντριπτική πλειοψηφία υφίσταται πλήρως. Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου εμφανίζονται διαφορές σε επίπεδο συνταγματικών σχέσεων, δηλαδή ο ίδιος όρος εμφανίζεται και στα νεοελληνικά σε συνδυασμό όμως με άλλα λεξήματα ή λεξικά μορφήματα, π.χ. γερ. *Ethnie* νελ. *εθνική ομάδα, εθνότητα*, γερ. *Paralleltest* νελ. *τέστ με ερωτήσεις ίσης βαθμολογικής αξίας*, γερ. *Pragmatismus* νελ. *Παιδαγωγική του Πραγματισμού*, γερ. *Methodik* νελ. *μέθοδοι παιδαγωγικής έρευνας*, γερ. *Alphabetisierung* νελ. *διαδικασία αλφαριθμητισμού*.

4 Βιβλιογραφία

- [1] Du Cange 1954. *Glossarium Mediae et infimae Latinitatis I-X*. Akademische Druck- und Verlagsanstalt, Graz. Forcellini 1965.
- [2] *Lexicon Totius Latinitatis I-IV*. Bologna. Hatcher, G.A. 1951. *Modern English Word-Formation and Neo-Latin. A Study of the Origins of English (French, Italian, German) Copulative Compounds*. The John Hopkins Press, Baltimore.
- [3] ορδανίδου, Α., Πανταζάρα, Μ., Μάντζαρη, Ε., Ορφανός, Γ., Βαγγελάτος, Α. & Παπαπαναγιώτου, Β. 2007. Ζητήματα αναγνώρισης των πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων στον τομέα της βιοϊατρικής. *Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία*, 178-191.
- [4] *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* 1998. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη. Α.Π.Θ. Θεσ/νίκη.
- [5] Lidell/Scott & Stuart-Jones-MCKenzie 1968 A-L, 1976 L-Z. *Greek-English-Lexikon*. Oxford at the Clarendon Press.
- [6] Μπαμπινιώτης, Γ. 1998. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα.
- [7] Otto, K. 2009. *Eurodeutsch - Untersuchungen zu Europäismen und Internationalismen im deutschen Wortschatz*. Logos-Verlag, Berlin.
- [8] Palasaki, V. 2005α. Zone und Organ: Ergebnisse einer synchronischen Untersuchung von Internationalismen altgriechischer Herkunft. *Moderne Sprachen* 49/2, 117-131. Wien.
- [9] Palasaki, V. 2005β. Schema und Sphäre: Ergebnisse einer diachronischen Untersuchung von Internationalismen altgriechischer Herkunft. *Moderne Sprachen* 49/2, 133-147. Wien.
- [10] Παριανού, Α. 2007. Globalization and Translation: The challenge for lesser languages στο Κελάνδριος, Π. (επιμ.) *20 Χρόνια Τ.Ε.Γ.Μ.Δ.* -Επετειακός Τόμος, Αθήνα Δίαυλος.
- [11] Schaub H., Zenke K. 2007. *dtv Wörterbuch Pädagogik*. München.
- [12] Tschirch, F. 1971. *Geschichte der deutschen Sprache 1. Teil: Die Entfaltung der deutschen Sprachgestalt in der Vor- und Frühzeit*. E. Schmidt Verlag, Berlin.

Βασιλική Παλασάκη

Συμβασιούχος Καθηγήτρια Γερμανικών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Ηλ-ταχ.: vpalagak@uth.gr